

Vahva demokratia talouskasvun tuottajana

Edustuksellisuuteen perustuva poliittinen järjestelmä, oikeusvaltio, riippumaton media ja vähemmistöjen aseman turvaaminen ovat liberaalin demokratian keskeisiä periaatteita, joilla on arvo itsessään. Liberaalilla demokratialla on myös monenlaisia suotuisia oheisvaikutuksia, mikä näkyy esimerkiksi kansalaisten korkeassa koulutustasossa sekä fyysisessä ja psyykkisessä hyvinvoinnissa. Näiden ohella liberaalin demokratian on osoitettu muodostavan talouskasvulle otollisimmat olosuhteet. Toimiva oikeusjärjestelmä, kattavat ihmisoikeudet ja matala korruptio lisäävät kansalaisten halua antaa oman

panoksensa järjestelmään, ylläpitävät yhteiskuntarauhaa ja tekevät toimintaympäristöstä helpommin ennakoitavan. Vakaa toimintaympäristö hyödyttää niin yrittäjiä, sijoittajia, työntekijöitä kuin kuluttajia. Julkisen sektorin investoinnit kansalaisten osamiseen kannustavat innovaatioita ja teknologista kehitystä. Laajat osallistumismahdollisuudet takavassa demokraattisessa järjestelmässä kansalaisyhteiskunnan tietoa ja osaamista saadaan myös tehokkaasti hyödynnettyä päätöksenteossa ja lainvalmistelussa.

Demokratian ja talouskasvun välinen yhteys: viisi hypoteesia

Poliittisen järjestelmän ja taloudellisen toimeliaisuuden, tuottavuuden ja kasvun välillä vallitsee monisyinen yhteys, josta on käyty vilkasta keskustelua viimeiset 70 vuotta.¹ Yksi keskeinen ero eri lähestymistavoissa liittyy kysymykseen syy-seuraussuhteesta. Poliitiikan tutkimuksesta ammentavan perinteisen näkemyksen mukaan taloudellinen kehitys synnyttää edellytykset demokratiakehitykselle.² Talouskasvun käynnistyminen vaatii investointeja yhteiskunnan tarvitsemien perushyödykkeiden ja palvelujen tuotantoon, ja talouden vahvistumisen myötä on mahdollista panostaa vähitellen korkeakoulutuksen kaltaisiin ylempiin tarpeisiin. Tämä muuttaa yhteiskunnan sosiaalista rakennetta ja nostaa painetta poliittisen osallisuuden ulottamiseksi aikaisemmin marginalisoituihin ryhmiin.

Taloustieteessä aihepiiriä on lähestytty talouden näkökulmasta kiinnittämällä huomio siihen, millaiset instituutiot parhaiten tukevat ja kannustavat taloudellista kehitystä ja kasvua.³ Etenkin poliittisen taloustieteen parissa ollaan kiinnostuneita päätöksenteon, lainsäädännön ja tuomioistuinten ratkaisujen vaikutuksista talouden toimintaympäristöön. Demokratia nähdään tällöin eräänlaisena ”superinstituutiona”, josta muut poliittiset instituutiot kumpuavat.⁴ Tutkijoilla on kuitenkin ollut toisistaan huomattavastikin poikkeavia näkemyksiä siitä, onko poliittisella järjestelmällä ylipäänsä vaikutusta talouskasvuun, ja millainen hallintomuoto olisi kasvun kannalta ihanteellisin.

Etenkin poliittisen taloustieteen parissa ollaan kiinnostuneita päätöksenteon, lainsäädännön ja tuomioistuinten ratkaisujen vaikutuksista talouden toimintaympäristöön.

Demokratian ja talouskasvun välisestä suhteesta on esitetty viisi kilpailevaa hypoteesia.⁵ *Konfliktihypoteesin* mukaan demokratiaa ja talouskasvua on mahdollon sovittaa yhteen. Edustuksellisuuteen perustuvassa demokraattisessa järjestelmässä riippuvuus äänestäjien suosioista ajaa uudelleenalintaa tavoittelevat poliitikot tekemään talouden näkökulmasta lyhytnäköisiä päätöksiä.⁶ Valitut edustajat ovat myös alttiita ammattiliittojen, edunvalvontaorganisaatioiden ja eri äänestäjäryhmien vaikuttamispyrkimyksille, mikä usein tuottaa yritysten voittoja ja kasvunäkymiä hidastavaa politiikkaa.⁷ Demokratia on siten huokoisuudessaan, tempoilevuudessaan ja tehottomuudessaan talouden kannalta epätarkoituksenmukainen hallintomuoto.⁸ Pisimmilleen vietyä konfliktihypoteesi olettaa, että kehittyvät maat tarvitsevat vaurastuakseen ”autonomisen” eli käytännössä autoritaa-

risen hallinnon, joka kykenee seuraamaan pitkän aikavälin suunnitelmaa talouskasvun käynnistämiseksi, arvioimaan yhteiskunnan kokonaisetua erillisintressien sijaan ja toteuttamaan nopeasti myös laajaa vastustusta herättäviä uudistuksia.⁹ Tätä Singaporen entisen pääministeri Lee Kuan Yew’n mukaan nimettyä oletusta (”Lee-teesi”)¹⁰ perustellaan usein viittaamalla esimerkiksi Kaakkois-Aasian ”tiikereiden” (Hongkong, Singapore, Etelä-Korea ja Taiwan) nousuun 1960-luvulta lähtien, Pinochetin aikaiseen Chileen ja nyky-Kiinan kehitykseen.¹¹ Näin katsottuna demokratia on ikään kuin ylellisyshyödyke, johon on mahdollisesti varaa vasta sen jälkeen, kun talouden rattaat on ensin saatu tehokkaasti pyörimään.¹²

Näennäisvaikutushypoteesi puolestaan esittää, että demokratian ja talouskasvun välillä vallitsee yhteys, mutta siinä ei ole kyse aidosta syy-seuraussuhteesta. Vaikka suurin osa rikkaista maista on demokratioita, niiden vaurastuminen ei ole suoraan seurausta demokraattisesta hallinnosta. Taustalla vaikuttavat sen sijaan monille demokraattisille järjestelmille ominaiset piirteet, kuten pitkälle kehittyneet instituutiot, tehokas lainsäädäntö ja hyvin koordinoitu hallinto.¹³ Demokratia ja talouskasvu siis pikemminkin vain esiintyvät usein samanaikaisesti. *Kurvihypoteesissa* myönnetään, että taloudellisesti kehittyneissä maissa demokratia on talouden kannalta parempi vaihtoehto kuin autoritaarinen järjestelmä.¹⁴ Laajalle ulottuessaan yhteiskunnan demokraattiset rakenteet alkavat kuitenkin tyrehtyttää talouskasvua, sillä ne lisäävät painetta suurituloisilta matalatuloisille kohdistuviin tulonsiirtoihin ja erilaisten eturyhmien huomioimiseen päätöksenteossa.¹⁵ Näin ollen ”maltillinen” määrä demokratiaa on talouskasvun kannalta paras vaihtoehto, kun taas hyvin heikot tai hyvin vahvat demokraattiset rakenteet muodostavat epäotollisimmat olosuhteet.

Vastavuoroisuushypoteesin mukaan poliittiseen kilpailuun perustuva demokraattinen järjestelmä ja vapaiden markkinoiden pohjalta toimiva talous tukevat toisiaan ja edistävät niin yksilöiden taloudellisten ja poliittisten oikeuksien toteutumista kuin yritysten toimintaedellytyksiä.¹⁶ Hypoteesi yhdistää näin perinteisen politiikan tutkimuksen lähestymistavan ja taloustieteellisen tulokulman olettaessaan, että syy-seuraussuhde demokratian ja talouden välillä kulkee molempiin suuntiin. *Yhteensopivuushypoteesissa* puolestaan lähdetään siitä, että demokratia edistää talouskasvua ja syy-seuraussuhde syntyy usean eri mekanismin välityksellä.

Miten demokratia edistää talouskasvua: viisi mekanismia

Tutkimuskirjallisuudessa on tunnistettu viisi keskeistä tekijää, joiden kautta demokratia muodostaa poliittisista järjestelmistä talouskasvulle suotuisimman toimintaympäristön.¹⁷ Näitä ovat

- 1) toimiva oikeusjärjestelmä,
- 2) poliittinen vakaus,
- 3) verotus ja investoinnit,
- 4) inhimillisen pääoman kertyminen sekä
- 5) innovaatiot ja teknologinen kehitys.

Tuomioistuinten riippumattomuus, lakien noudattaminen ja yksilöiden oikeudet ovat vakaana demokraattisen järjestelmän tunnuspiirteitä, jotka takaavat taloudellisen toiminnan ja investointihalukkuuden kannalta välttämättömän luottamuksen omistusoikeuteen ja sopimusten pitävyyteen.¹⁸ Demokratiassa valta on hajautettua ja valtaa käyttäviin instituutioihin kohdistuu perustuslaista nousevia rajoitteita ja valvontaa. Tämä suojelee yritysten ja kansalaisten omistusoikeuksia¹⁹ niin yksityisten toimijoiden kuin julkisen vallan niihin kohdistamilta loukkauksilta.²⁰ Demokraattisissa yhteiskunnissa on myös toimivat elimet taloudellisten konfliktien käsittelyyn, mikä edistää niiden rauhanomaista ratkaisua ja vähentää yritystoiminnan riskejä.²¹ Poliittiset oikeudet tarjoavat äänestäjille tilaisuuden rankaista hallitusvastuussa olevia puolueita talouden kehityksen kannalta epätarkoituksenmukaisiksi tai suoranaisten haitallisiksi koetuista päätöksistä.²² Tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys mahdollistavat taloudellisen toimeliaisuuden kaikille kooltaan rajatun etuoikeutetun eliitin sijaan.²³ Korkean demokratian maiden muita matalampi korruptio ja läpinäkyvä hallinto²⁴ kannustavat tekemään työtä ja yrittämään.

Demokraattisen poliittisen järjestelmän toiminta on yleensä autoritaarisia *vakaampaa, tehokkaampaa ja ennakoitavampaa*, mikä osaltaan edistää talouskasvua.²⁵ Sijoittajille on tärkeää, että talouteen vaikuttavia poliittisia päätöksiä kyetään ennakoimaan pitkäjänteisesti ja ne toteutetaan osana laadukasta ja läpinäkyvää lainvalmistelua, jossa kuullaan monipuolisesti eri intressiryhmien näkökulmia.²⁶ Laajamittainen osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet lisäävät tehtyjen päätösten hyväksyttävyyttä, ehkäisevät

poliittisten ääri liikkeiden muodostumista ja mahdollistavat vaalien jälkeisen rauhanomaisen vallansiirtymän ilman liiketoiminnalle koituvia häiriöitä.²⁷ Demokratiat myös harvoin ajautuvat keskenään talouden kehitykselle haitalliseen sotilaalliseen konfliktiin.²⁸

Avoin kilpailu erilaisia talouspoliittisia suuntauksia edustavien puolueiden välillä tarjoaa valtiolle mahdollisuuden *verottaa kansalaisia, yrityksiä ja yhteisöjä* näiden omalla suostumuksella, mikä vähentää kannustimia veronkiertoon ja harmaaseen talouteen. Verojen osuus bruttokansantuotteesta onkin demokratioissa keskimäärin muita järjestelmiä suurempi, joskaan verojen yhteys talouskasvuun ei ole yksiselitteinen.²⁹ Keskiluokka on verotuksen hyväksyttävyyden kannalta keskeisessä roolissa, koska se maksaa paljon veroja mutta nauttii tulonsiirtojen kautta myös monista etuuksista. Keskiluokan onkin huomattu kannattavan erityisesti itseään hyödyttävää veropolitiikkaa silloin kun sen suhteellinen asema pienituloisiin verrattuna on selvästi heikompi.³⁰ Matalan progression veropolitiikan suosiminen lisää ansiotulopohjaista eriarvoisuutta, jonka yhteydestä talouskasvuun on saatu keskenään jopa päinvastaisia tuloksia.³¹ Verotuksen optimaalinen taso ja kohdentaminen onkin demokratioissa yksi keskeinen poliittisten kamppailujen kohde.

Keräämiensä verotulojen pohjalta demokraattinen hallinto pystyy investoimaan koulutukseen ja terveydenhuoltoon, mikä edistää yhteiskunnan *inhimillisen pääoman kertymistä*.³² Korkeamman koulutuksen ansiosta pienempi osa väestöstä saa elantonsa maataloudesta ja kykenee siirtymään korkeamman tuotavuuden tehtäviin, minkä myötä yhteiskunnan tuotantorakenne monipuolistuu.³³ Demokratiat voidaan myös nähdä ”oppivina organisaatioina”, joissa koulutetut kansalaiset voivat ilman valtion kohdistamia rajoituksia hankkia ja käsitellä kriittisesti uutta tietoa, kehitellä uusia ideoita sekä etsiä innovatiivisia ratkaisuja yhteiskunnan tarpeisiin.³⁴ Demokratian kasvua tuottava vaikutus näkyy usein *teknologisesti kehittyneillä sektoreilla*, mitä tukee uusien toimijoiden avoin pääsy markkinoille ja keskinäinen kilpailu.³⁵ Demokratioiden onkin osoitettu olevan yrittäjille hedelmällisin ympäristö.³⁶

Demokratian vaikutus talouskasvuun: empiirisiä tuloksia

Demokratian vaikutuksista talouskasvuun on tehty lukuisia eri maiden vertailuun perustuvia tutkimuksia, joissa on löydetty niin negatiivinen kuin positiivinen yhteys tai ei lainkaan yhteyttä.³⁷ Empiirinen kirjallisuus oli vilkkaimmillaan 1990-luvulla, mutta uusia analyyseja julkaistaan edelleen aktiivisesti. Eri tutkimusten (84 kpl) aineistoja yhdistävässä varhaisemmassa meta-analyysissä päädyttiin siihen, että demokratialla ei ole itsenäistä vaikutusta talouskasvuun, vaan positiivinen yhteys syntyy demokratioiden korkeamman inhimillisen pääoman, matalamman inflaation, suuremman poliittisen vakauden ja taloudellisten vapauksien kautta.³⁸ Kun vastaava meta-analyysi toteutettiin 12 vuotta myöhemmin huomattavasti laajemmalla aineistolla (188 tutkimusta), demokratian huomattiin edistävän talouskasvua, joskin sen suora vaikutus on heikompi kuin inhimillisen pääoman välittämä vaikutus.³⁹

Viime vuosina on julkaistu useampi tutkimus, jotka ovat olleet erityisen merkittäviä demokratian talouskasvua edistävän vaikutuksen osoittamisessa. Näistä eniten huomiota on saanut Massachusetts Institute of Technologyn (MIT) taloustieteen professori Daron Acemogluun yhdessä kollegojensa kanssa toteuttamat, laajoihin historiallisiin vertailuihin perustuvat tutkimukset. Teoksessaan ”*Kapea käytävä: valtiot, yhteisöt ja vapauden kohtalo*” (2020) Acemoglu ja James A. Robinson osoittavat, että valtatasapaino vahvan ja toimintakykyisen valtion ja sille vastavoimaksi asettuvan aktiivisen kansalaisyhteiskunnan välillä on keskeistä talouskasvun syntymiselle. Yhtäältä kansalaisten laaja-alainen yhteiskunnallinen osallisuus ja mahdollisuus valvoa päätöksentekijöitä ja toisaalta valtion kansalaisilleen takaama omaisuudensuoja ja julkiset palvelut muodostavat demokraattisesti hallituissa maissa yhdistelmän, joka mahdollistaa kestävästä kasvu edistävän taloudellisen ja poliittisen vapauden kehittymisen.⁴⁰

Valtatasapaino vahvan ja toimintakykyisen valtion ja sille vastavoimaksi asettuvan aktiivisen kansalaisyhteiskunnan välillä on keskeistä talouskasvun syntymiselle.

Toisessa Acemogluun tutkimusryhmän analyysissä tarkastellaan talouden kehitystä 184 valtiossa vuosien 1960 ja 2010 välillä.⁴¹ Tutkimuksen keskeinen havainto on, että demokratiaan siirtyneissä maissa bruttokansantuote kasvoi 20 prosentilla 25 vuoden aikajänteellä verrattuna siihen, että niissä olisi säilynyt autoritaarinen hallinto. Demokratisoituminen tapahtui usein syvän taloudellisen taantuman tai romahduksen kautta, mistä johtuen talous-

kasvu käynnistyi hitaasti ensimmäisten vuosien aikana ja vielä 10–15 vuoden jälkeenkin ero ei-demokraattisiin maihin oli pieni. Pitkä siirtymäaika muodostaakin ”happotestin” tuoreelle demokraattiselle hallinnolle etenkin, mikäli kansalaiset odottavat demokratisoitumisen tuovan välittömiä parannuksia elinolosuhteissaan.⁴² Tutkimuksen kommentaareissa on kuitenkin huomautettu, että eri maiden lähtötilanne ja demokratisoitumiskehitys voivat poiketa huomattavastikin toisistaan ja yksittäisen maan bruttokansantuotteen kasvu saattaa olla huomattavasti keskimääräistä vaikutusta vaatimattomampi.⁴³

Kahteen vertailevaan demokratiaindeksiin⁴⁴ perustuvassa tutkimuksessa esitetään, että demokratian talouskasvua edistävä vaikutus on nähtävissä nimenomaan demokratian vaaleihin nivoutuvien tekijöiden (kilpailulliset vaalit ja vaalien koskemattomuus) yhteydessä eikä niinkään muiden demokratiamallien, kuten osallistuvan, puntaroi- van, liberaalin tai tasa-arvoa korostavan demokratian kohdalla.⁴⁵ Demokratiakehitys tukee taloudellista kehitystä erityisesti vaalivilpin, äänten ostamisen sekä vaalihäirinnän tai suoranaisten väkivallan vähentymisen myötä.

Demokratian talouskasvua edistävä vaikutus on nähtävissä nimenomaan demokratian vaaleihin nivoutuvien tekijöiden yhteydessä.

Vuosien 1900–2020 aikana hallinnee 51 populistisen johtajan tarkastelu puolestaan osoittaa, että vasemmisto- tai oikeistopopulistisen hallinnon alla bruttokansantuote on 15 vuodessa kymmenen prosenttia matalampi verrattuna vastaavaan ei-populistiseen hallintoon.⁴⁶ Populistijohtajille on tyypillistä astua valtaan taloudellisen kriisin jälkimainingeissa, kuten Turkin Recep Tayyip Erdoğan vuonna 2001 tai Thaimaan Thaksin Shinawatra vuoden 2017 Aasian finanssikriisin myötä.⁴⁷ Talous saattaa tyypillisesti ensin kohentua, mutta tätä seuraa pian instituutioiden asteittainen rapautuminen, autoritaarissävytteinen keskitetty hallintotapa, asiantuntijoiden vähättely sekä tempoileva ja lyhytjänteinen talouspolitiikka, joilla on kasvuun epäsuotuisa yhteys.⁴⁸

Yhteenveto

Tuore tutkimuskirjallisuus tarjoaa vahvan näytön siitä, että yhteiskunnan hyvin toimivat demokraattiset rakenteet ja kansalaisten osallisuutta tukevat poliittiset instituutiot edistävät talouskasvua. Demokratian ja talouden välillä on myös takaisinkytkentä: taloudellinen vakaus, taloudellisen hyvinvoinnin tasapuolinen jakautuminen ja kansantalouden suotuisat kasvunäkymät lisäävät kansalaisten luottamusta demokraattiseen järjestelmään ja ylläpitävät yhteiskuntarauhaa.⁴⁹ Tämä on voimakas viesti nykymaailmassa, jossa enää 29 prosenttia väestöstä elää demokraatioiksi luokiteltavissa valtioissa ja vastaavasti autokratioksi luokitelluissa järjestelmissä elävien ihmisten määrä on lähes kuusi miljardia.⁵⁰ Myös demokratioiden sisällä populistiset ja autoritaariset toimijat haastavat jatkuvasti yhteiskunnan demokraattisia rakenteita samanaikaisesti kun kansalaisten kokemus taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta osattomuudesta muodostaa autoritaarisen johtamistavan vetovoimalle otollisen kasvualustan.⁵¹

Tuore tutkimuskirjallisuus tarjoaa vahvan näytön siitä, että yhteiskunnan hyvin toimivat demokraattiset rakenteet ja kansalaisten osallisuutta tukevat poliittiset instituutiot edistävät talouskasvua.

Nyky-yhteiskunnan yksi keskeinen kamppailu käydään laajamittaisen demokraattisen hallintomallin ja taloudellista ja poliittista valtaa keskittävän autoritaarisen hallintomallin välillä. Tässä toimintaympäristössä demokratiaa vahvistavien rakenteiden, toimintamallien ja puhetapojen vaaliminen käy entistä tärkeämmäksi, samoin kuin se, että demokratiaan olennaisesti kuuluvat poliittiset erimielisyydet kyetään erottamaan demokraattista järjestelmää rapauttavista pyrkimyksistä. Demokratian puolustaminen ei kuitenkaan onnistu, mikäli talouselämän eliitti ei tunnista demokratian arvoa⁵² ja sen suotuisia vaikutuksia myös taloudelle. *Demokratiatoimijoiden ja yritysmaailman aktiivinen vuorovaikutus* onkin olennainen osa demokratian vahvistamista, jolloin demokratian tilaa ja demokratiaa uhkaavia riskejä voidaan kartoittaa myös yritysmaailman näkökulmasta ja tarpeista käsin.⁵³

Ilmastokriisi ja luontokato ohjaavat pohtimaan *talouskasvua erityisesti ekologisen ja sosiaalisen kestävyysnäkökulmasta*.⁵⁴ Tällöin talouden kehitystä ja demokratian roolia talouskasvun edistämässä tulee arvioida laajasti kestävä kehityksen eri mittareilla. Ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä talous edellyttää *pitkäjänteistä talouspolitiikkaa, jota tulisi tehdä demokraattisesti*

kestävällä tavalla.⁵⁵ Suomessakin on esitetty puheenvuoroja siitä, että julkisen talouden tasapainottamisen keinoista tulisi saavuttaa yhteisymmärrys, joka ulottuisi vaalikausien sekä hallituksen ja opposition välisen rajan ylitse.⁵⁶ Pitkäjänteinen talouspolitiikka tukee myös demokratiaa varmistamalla, että tehdyillä ratkaisuilla ei vaaranneta talouspolitiikan liikkumavaraa tulevaisuudessa. Samanaikaisesti riskiksi voi nousta vaihtoehtojen liiallinen rajaaminen, vääjäämättömyysretoriikka ja ytimeltään poliittisten kiistojen häivyttäminen asiantuntijatiedon varjolla. Mikäli keskeiset talouspolitiikan ratkaisut on lukittu jo etukäteen, kansalaisten motivaatio äänestää vaaleissa heikkenee ja päättäjien demokraattinen tilivelvollisuus hämärtyy. Demokraattinen työnjako on entistä keskeisempää, kun sovitaan talouspolitiikan kauaskantoisista tavoitteista kriisioloissa.⁵⁷

Mikäli keskeiset talouspolitiikan ratkaisut on lukittu jo etukäteen, kansalaisten motivaatio äänestää vaaleissa heikkenee ja päättäjien demokraattinen tilivelvollisuus hämärtyy.

Ennakoinnin (engl. foresight) merkitys korostuu talouden nykyisenkaltaisessa toimintaympäristössä, jossa uusia kriisejä ilmaantuu ennen kun edellisiä on saatu ratkaistua. Suomessa poliittinen ennakointi on eurooppalaisessa mittakaavassa poikkeuksellisen hyvin institutionalisoitua ja on tärkeää, että lasten ja nuorten kaltaisia käyttämättömiä voimavaroja ja erilaisia demokratiainnovaatioita hyödynnetään myös tulevaisuuteen suuntautuvassa päätöksenteossa myös talouspolitiikassa.⁵⁸ Demokratian ja talouden asettumisessa vastakkain molemmat häviävät, kun taas vahvan demokratian edistäminen on myös elinkeinoelämän etu.

Vahvan demokratian edistäminen on myös elinkeinoelämän etu.

Suosituksset

Hyvin toimivat demokraattiset rakenteet edistävät talouskasvua. Demokratia on tunnistettava myös talouskasvun ja kestävän talouden mahdollistajana.

Demokratian tila heikkenee ympäri maailmaa sekä vakaisissa että hauraissa demokratioissa. Demokratiaa on siksi tuettava johdonmukaisesti politiikan eri sektoreilla. Vahvan demokratian edistäminen on myös elinkeinoelämän etu.

Autoritaariset ja populistiset liikkeet haastavat demokratiaa. Demokratian eri osa-alueita on vahvistettava ja demokratiaa uhkaavia riskejä on korjotettava säännöllisesti myös Suomessa.

Demokratian tilan ja sen muutosten ymmärtäminen on tärkeää yrityksille. Yrity maailman ja

demokratiatoimijoiden aktiivista vuorovaikutusta on edistettävä ja seurattava demokratian kehitystä myös yrity maailman näkökulmasta.

Talouskasvua on tarkasteltava myös ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden näkökulmasta samanaikaisesti kun pitkäjänteistä talouspolitiikkaa tulee tehdä demokraattisesti kestävästi eri poliittiset vaihtoehdot tunnistaen.

Talouspolitiikan suunnittelussa ja päätöksenteossa tulee taata kansalaisten entistä laajemmat osallistumismahdollisuudet erilaisia demokratia-innovaatioita hyödyntäen. Kansalaisyhteiskunnan laajamittainen osallisuus on keskeistä myös ennakointitiedon tuottamisessa.

Viitteet

- 1 Yleisesityksenä tutkimuskentän kehityksestä ks. esim. Colagrossi ym. 2020; Doucouliagos ja Ulubaşoğlu 2008; Ghardallou ja Sridi 2020; Knutsen 2012.
- 2 Lipset 1959.
- 3 Esim. Acemoglu ym. 2002, 2005; North 1990, 1994.
- 4 Rodnik 2000.
- 5 Mohammadi ym. 2023, ks. myös Jaunky 2013; Narayan ym. 2011.
- 6 Comeau 2003.
- 7 Gupta ym. 1998; Olson 1982
- 8 Przeworski ja Limongi 1993.
- 9 Przeworski ja Limongi 1993; Posner 2010; Rodnik 1999; Wade 1990.
- 10 Sen 1999, 15.
- 11 Doucouliagos ja Ulubaşoğlu 2008, 63; Knutsen 2012, 394.
- 12 Doucouliagos ja Ulubaşoğlu 2008, 63; Knutsen 2021, 1506.
- 13 Gerring ym. 2005.
- 14 Ks. Mohammadi ym. 2023.
- 15 Barro 1996.
- 16 Jaunky 2013, ks. myös Friedman 1962.
- 17 Ks. esim. Doucouliagos ja Ulubaşoğlu 2008; Ghardallou ja Sridi 2020; Knutsen 2012; Przeworski ja Limongi 1993; Sirowy ja Inkeles 1990.
- 18 Minier 1998.
- 19 Omistusoikeudet samoin kuin yrityksiä ja rahoitus- ja työmarkkinoita koskeva lainsäädäntö luetaan nykytutkimuksessa osaksi demokratian taloudellista vapautta koskevaa ulottuvuutta (ks. Gwartney ja Lawson 1999). Toimiva oikeusjärjestelmä on kuitenkin taloudellisten vapauksien toteutumisen kannalta keskeisessä valvontaroolissa.
- 20 Acemoglu ja Johnson 2005; Ghardallou ja Sridi 2020; Knutsen 2011; 2012; North 1990.

- 21 Yhteenvetona ks. Ghardallou ja Sridi 2020, 987.
- 22 Knutsen 2021; Quinlan ja Okolijk 2020.
- 23 Etelä-Afrikan 1990-luvun puolivälissä kukistunut apartheidhallinto on räikeä esimerkki järjestelmästä, jossa valkoisen vähemmistön hallitsema poliittinen järjestelmä tuotti järjestelmällisesti mustan enemmistön työskentelyä ja asumista rajoittavaa lainsäädäntöä, joka ajoi mustia matalapalkkisiin suorittaviin tehtäviin (ks. Acemoglu ym. 2015).
- 24 Papada ym. 2022.
- 25 Aggarwal ja Goodell 2009; Apergis 2017; Ghardallou ja Sridi 2020, 988–989; Tavares ja Wacziarg 2001.
- 26 Pastor ja Hilt 1993.
- 27 Ghardallou ja Sridi 2020, 989.
- 28 Imai ja Lo 2021.
- 29 Acemoglu ym. 2015.
- 30 Acemoglu ym. 2015.
- 31 Mdingi ja Ho 2021.
- 32 Acemoglu ym. 2015; Ghardallou ja Sridi 2020.
- 33 Acemoglu ym. 2015.
- 34 Halperin ym. 2005.
- 35 Aghion ym. 2007, Ho ym. 2018; ks. myös Ghardallou ja Sridi 2020, 991–992; Knutsen 2012, 402–403.
- 36 Goel ja Nelson 2023.
- 37 Yhteenvetona ks. Colagrossi ym. 2020; Doucouliagos ja Ulubaşoğlu 2008; Ghardallou ja Sridi 2020.
- 38 Doucouliagos ja Ulubaşoğlu 2008.
- 39 Colagrossi ym. 2020.
- 40 Acemoglu ja Robinson 2020.
- 41 Acemoglu ym. 2019.
- 42 MIT News 2019.

43 Eberhardt 2019.
44 Varieties of Democracy (V-Dem) ja Lexical Index of Electoral Democracy.
45 Knutsen ym. 2019.
46 Funke ym. 2023.
47 Funke ym. 2023, 3273.
48 Funke ym. 2023; ks. myös Kleinfield 2023.
49 Christmann 2018; Daoust ja Nadeau 2021; Jin ym. 2024.
50 Nord 2024.

51 Golob ym. 2023.
52 Kantola ja Kuusela 2024.
53 Williamson 2024.
54 Mohammadi ym. 2023.
55 Wass 2022.
56 Pekkarinen ja Vihriälä 2023.
57 Virtanen ja Wass 2022.
58 Vogt ja Oksanen 2023, 17, ks. myös MacKenzie ym. toim. 2023.

Lähteet

Acemoglu, Daron ja Johnson, Simon (2005). Unbundling institutions. *Journal of Political Economy* 113(5), 949–995.

Acemoglu, Daron, Johnson, Simon ja Robinson, James A. (2002). Reversal of fortune: Geography and institutions in the making of the modern world income distribution. *Quarterly Journal of Economics* 107(2), 1231–1294.

Acemoglu, Daron, Johnson, Simon ja Robinson, James A. (2005). Institutions as a fundamental cause of long-run growth. Teoksessa Philippe Aghion ja Steven N. Durlauf (toim.), *Handbook of economic growth*, Volume 1, Part A, 385–472.

Acemoglu, Daron, Naidu, Suresh, Restrepo, Pascual ja Robinson, James A. (2015). Democracy, redistribution, and inequality. Teoksessa Anthony B. Atkinson ja François Bourguignon (toim.), *Handbook of income distribution vol 2*, 1885–1966.

Acemoglu, Daron, Naidu, Suresh, Restrepo, Pascual, Robinson, James A. (2019). Democracy does cause growth. *Journal of Political Economy* 127(1), 47–100.

Acemoglu, Daron ja Robinson, James A. (2020). *Kapea käytävä: valtiot, yhteiskunnat ja vapauden kohtalo*. Helsinki: Terra Cognita.

Aggarwal, Raj ja Goodell, John W. (2009). Markets and institutions in financial intermediation: National characteristics as determinants. *Journal of Banking & Finance* 33(10), 1770–1780.

Aghion, Philippe, Alesina, Alberto ja Trebbi, Francesco (2007). Democracy, technology, and growth. *NBER Working Paper*, No. 13180. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w13180/w13180.pdf, 24.8.2024.

Apergis, Nicholas (2017). Democracy and market crashes: Evidence from a worldwide panel of countries. *Finance Research Letters* 22, 244–248.

Barro, Robert J. (1996). Democracy and growth. *Journal of Economic Growth* 1(1), 1–27.

Christmann, Pablo (2018). Economic performance, quality of democracy and satisfaction with democracy. *Electoral Studies* 53, 79–89.

Colagrossi, Marco, Rossignoli, Domenico ja Maggioni, Mario A. (2020). Does democracy cause growth? A meta-analysis (of 2000 regressions). *European Journal of Political Economy* 61(101824).

Comeau, Ludovic Jr. (2003). Democracy and growth: A relationship revisited. *Eastern Economic Journal* 29(1), 1–21.

Daoust, Jean-François ja Nadeau, Richard (2021). Context matters: Economics, politics and satisfaction with democracy. *Electoral Studies* 74 (102133).

Doucouliagos, Hristos ja Ulubaşoğlu, Mehmet Ali (2008). Democracy and economic growth: A meta-analysis. *American Journal of Political Science* 52(1), 61–83.

Eberhardt, Markus (2019). Revisiting the causal effect of democracy on long-run development. *VoxEU* 28.4.2019. <https://cepr.org/voxeu/columns/revisiting-causal-effect-democracy-long-run-development>, 24.8.2024.

Funke, Manuel, Schularick, Moritz ja Trebesch, Christoph (2023). Populist leaders and economy. *American Economic Review* 113(12), 3249–3288.

Friedman, Milton (1962). *Capitalism and freedom*. Chicago: University of Chicago Press.

Gerring, John, Bond, Philip, Brandt, William T. ja Moreno, Carola (2005). Democracy and economic growth: A historical perspective. *World Politics* 57(3), 323–364.

Ghardallou, Wafa ja Sridi, Dorsaf (2020). Democracy and economic growth: A literature review. *Journal of Knowledge Economy* 11, 982–1002.

Goel, Rajeev K. ja Nelson, Michael A. (2023). Which political regimes foster entrepreneurship? An international examination. *The Journal of Technology Transfer* 48, 126–146.

Golob, Tea, Gorišek, Maruša ja Makarovič, Matej (2023). Authoritarian and populist challenges to democracy correspond to a lack of economic, social, and cultural capitals. *Societies* 13(8), 181. <https://doi.org/10.3390/soc13080181>.

Gupta, Dipak K., Madhavan, M.C. ja Blee, Andrew. (1998). Democracy, economic growth and political instability: An integrated perspective. *Journal of Socio-Economics* 27(5), 587–611.

Gwartney, James D., Lawson, Robert ja Holcombe, Randall (1999). Economic freedom and the environment for economic growth. *Journal of Theoretical and Institutional Economics* 155(4), 643–663.

Halperin, Morton H., Siegle Joe T. ja Weinstein Michael (2005). *The democracy advantage: How democracies promote prosperity and peace*. New York: Routledge.

Ho, Chun-Yu, Huang, Shaoqing, Shi, Hao ja Wu, Jun (2018). Financial deepening and innovation: The role of political institutions. *World Development* 109, 1–13.

Imai, Kosuke ja Lo, James (2021). Robustness of empirical evidence for the democratic peace: A nonparametric sensitivity analysis. *International Organization* 75, 901–919.

Jaunky, Vishal Chandr (2013). Democracy and economic growth in Sub-Saharan Africa: A panel data approach. *Empirical Economics* 45, 987–1008.

Jin, Shuai, Hu, Yue ja Meng, Tianguang (2024). Why economic inequality undermines political trust: An analysis of mechanisms. *Public Opinion Quarterly* 88(2), 337–358.

Kantola, Anu ja Kuusela, Hanna (2024). Vanguard fantasies: The wealthy upper classes as politically spirited wealth elite establishment. *The Sociological Review* 72(2), 359–377.

Kleinfield, Rachel (2023). *How does business fare under populism?* Working paper. Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace.

Knutsen, Carl Henrik (2011). Democracy, dictatorship and protection of property rights. *Journal of Development Studies* 47(1), 164–182.

Knutsen, Carl Henrik (2012). Democracy and economic growth: A review of arguments and results. *International Area Studies Review* 15(4), 393–415.

- Knutsen, Carl Henrik (2021). A business case for democracy: Regime type, growth, and growth volatility. *Democratization* 28(8), 1505–1524.
- Knutsen, Carl Henrik, Gerring, John, Skaaning, Svend-Erik, Teorell, Jan, Maguire, Matthew, Coppedge, Michael ja Lindberg, Staffan I. (2019). Economic development and democracy: An electoral connection. *European Journal of Political Research* 58(1), 292–314.
- Lipset, Seymour Martin (1959). Some social requisites of democracy: Economic development and political legitimacy. *American Political Science Review* 53(1), 69–105.
- MacKenzie, Michael, Setälä, Maija ja Kyllönen, Simo (toim.) (2023). *Democracy and the future*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Mdingi, Kholeka ja Ho, Sin-Yu (2021). Literature review on income inequality and economic growth, *MethodsX* 8, DOI: 10.1016/j.mex.2021.101402.
- Minier, Jenny A. (1998). Democracy and growth: Alternative approaches. *Journal of Economic Growth* 3, 241–266.
- MIT News (2019). Study: Democracy fosters economic growth. MIT News March 7, 2019. <https://news.mit.edu/2019/study-democracy-fosters-economic-growth-acemoglu-0307>, 24.8.2024.
- Mohammadi, Hosein, Flavio Boccia ja Amirhossein Tohidi (2023). The relationship between democracy and economic growth in the path of sustainable development. *Sustainability* 15(12), 9607.
- Narayan, Paresh Kumar, Narayan, Seema ja Smyth, Russell. (2011). Does democracy facilitate economic growth or does economic growth facilitate democracy? An empirical study of Sub-Saharan Africa. *Economic Modelling* 28, 900–910.
- Nord, Marina, Lundstedt, Martin, Altman, David, Angiolillo, Fabio, Borella, Cecilia, Fernandes, Tiago, Gastaldi, Lisa, Good God, Ana, Natsika, Natalia ja Lindberg, Staffan I. (2024). Democracy report 2024: *Democracy winning and losing at the ballot*. University of Gothenburg: V-Dem Institute.
- North, Douglass C. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge: Cambridge University Press.
- North, Douglass C. (1994). *Institutions matter*. Technical Report. University Library of Munich, Germany. <https://econwpa.ub.uni-muenchen.de/econ-wp/eh/papers/9411/9411004.pdf>, 24.8.2024.
- Olson, Mancur (1982). *The rise and decline of nations: Economic growth, stagflation, and economic rigidities*. New Haven and London: Yale University Press.
- Papada, Evie, Pavlova, Marina ja Lindberg, Staffan (2022). *Can democracy limit corruption?* Policy Brief 36. Stockholm: V-Dem Institute. https://www.v-dem.net/media/publications/pb_36.pdf, 24.8.2024.
- Pastor, Manuel ja Hilt, Eric (1993). Private investment and democracy in Latin America. *World Development* 21, 489–507.
- Pekkarinen, Jukka ja Vihriälä, Vesa (2023). Julkinen talous oikenee vain pitkäaikaisella ohjelmalla. *Helsingin Sanomat* 29.11.2023.
- Posner, Richard (2010). Autocracy, democracy, and economic welfare. *The Becker Posner Blog: A Blog by Gary Becker and Richard Posner*, October 10, 2010. <http://www.becker-posner-blog.com/2010/10/autocracy-democracy-and-economic-welfareposner.html>, 24.8.2024.
- Przeworski, Adam ja Limongi, Fernando (1993). Political regimes and economic growth. *Journal of Economic Perspectives* 7(3), 51–69.
- Przeworski, Adam ja Limongi, Fernando (1997): Modernization: Theories and facts. *World Politics* 49(2), 155–183.
- Quinlan, Stephen ja Okolikj, Martin (2020). Exploring the neglected dimension of the economic vote: A global analysis of the positional economics thesis. *European Political Science Review* 12(2), 219–237.
- Rodrik, Dani. (1999). *The new global economy and developing countries: Making openness work*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Rodrik, Dani (2000). *Institutions for high-quality growth: What they are and how to acquire them*. NBER Working Papers 7540. National Bureau of Economic Research, Inc.
- Sen, Amartya (1999). *Development as freedom*. New York: Anchor Books.
- Sirowy, Larry ja Inkeles, Alex (1990). The effects of democracy on economic growth and inequality: A review. *Studies in Comparative International Development* 25(1), 126–157.
- Tavares, José ja Wacziarg, Romain (2001). How democracy affects growth. *European Economic Review* 45(8), 1341–1378.
- Virtanen, Joonatan ja Wass, Hanna (2022). Kestävän talouspolitiikan tulee myös vahvistaa demokratiaa. *Helsingin Sanomat* 16.12.2022.
- Vogt, Henri ja Oksanen, Markku (2023). Johdanto. Teoksessa Henri Vogt ja Markku Oksanen (toim.), *Huomisen huomaava demokratia*. Tampere: Vastapaino.
- Wade, Robert (1990). *Governing the market: Economic theory and the role of government in East Asian industrialization*. Princeton: Princeton University Press.
- Wass, Hanna (2022). Kestävän talouden tulee edistää demokraattisen pääoman uusiutumista. *Politiikasta*, <https://politiikasta.fi/kestavan-talouden-tulee-edistaa-demokraattisen-paaoman-uusiutumista/>.

Kirjoittaja: Hanna Wass

Hanna Wass on yleisen valtio-opin dosentti ja varadekaani Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa. Hän on tutkinut laajasti yhdenvertaisen poliittisen osallisuuden ja edustuksen edellytyksiä. Wass kiittää Jari Elorantaa, Niku Määttästä, Roope Uusitaloa ja Vesa Vihriälää policy briefin asiantuntevasta kommentoinnista.

Taitto ja kuvitus: Marja Hautala / Muuks Creative

© Puolueiden kansainvälinen demokratiayhteistyö–Demo Finland 2024

Julkaistu on toteutettu ulkoministeriön tuella.

ISBN: 978-952-69924-5-7 (nid.)

ISBN: 978-952-69924-6-4 (PDF)

Puolueiden kansainvälinen demokratiayhteistyö–Demo Finland on kaikkien eduskuntapuolueiden yhteistyöjärjestö. Se toimii demokratian edistämiseksi vahvistamalla erityisesti naisten, nuorten ja vammaisten ihmisten poliittista osallistumista sekä tukemalla puolueiden välistä dialogia.

www.demofinland.org